

UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W SZTUMIE

z dnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022 – 2024

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz.1372 z późn. zm.) i art. 10, art. 176 pkt. 1 oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjąć Gminny Program Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022 – 2024, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Sztum.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Sztumie

Czesław Oleksiak

**GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY
W MIEŚCIE I GMINIE SZTUM
NA LATA 2022-2024**

Sztum, grudzień 2021

Spis treści

I. Wstęp	3
II. Pojęcie, rola i funkcja wychowawcza rodziny.....	4
III. Diagnoza demograficzna i społeczna Miasta i Gminy Sztum.....	5
IV. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza.....	11
1. Praca z rodziną biologiczną.....	13
2. Asystent rodziny.....	14
3. Rodziny wspierające.....	15
4. Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej	16
V. Cele i oczekiwane rezultaty.....	17
VI. Zasoby instytucjonalne.....	19
VII. Finansowanie Programu	20
VIII. Realizacja i monitorowanie Programu	20
IX. Podsumowanie	21

I. Wstęp

Gminny Program Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022-2024 został opracowany na podstawie art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020, poz. 821 z późn. zm.). Ustawa nakazuje samorządowi podejmowanie działań wspierających wobec rodzin, które przeżywają trudności przede wszystkim w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych. Obowiązek, o którym mowa powyższej, jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w ścisłej współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami oraz organizacjami pozarządowymi.

Głównym założeniem Programu jest zmierzanie w kierunku wspierania rodziny przeżywającej trudności celem przywrócenia zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych. To także wsparcie rodziny naturalnej, już na samym początku. Pomoc w pokonywaniu nawet najmniejszych trudności, ma na celu eliminowanie takich sytuacji, w których dziecko może opuścić własną rodzinę i trafić do pieczy zastępczej.

Efektom realizacji Programu ma być m.in. wzrost poczucia bezpieczeństwa, przeciwdziałanie i ograniczanie problemów oraz skutków negatywnych zjawisk społecznych, a także zminimalizowanie zachowań antyspołecznych. Gminny Program Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022 - 2024 opracowano na podstawie szczegółowych danych za lata 2018-2020 dotyczących zjawiska dysfunkcji i problemów, z którymi boryka się rodzina.

II. Pojęcie, rola i funkcja wychowawcza rodziny

Rodzina to najważniejsza i podstawowa komórka społeczna, jest pierwszym naturalnym środowiskiem człowieka. Prawidłowe funkcjonowanie rodziny ma wpływ na to, jak kształtują się nasze prawidłowe wartości. Styl i atmosfera życia w rodzinie decydują o tym jak dziecko, a później młody człowiek, wykorzystuje zasób zdobytych doświadczeń.

Każde dziecko do prawidłowego rozwoju potrzebuje rodziny, która otacza je miłością, zapewnia poczucie bezpieczeństwa i zaspakaja jego potrzeby. Z punktu widzenia potrzeb dziecka, rodzina jest podstawowym środowiskiem zapewniającym bezpieczeństwo emocjonalne oraz naturalnym środowiskiem wychowawczym, w którym główny element stanowią interakcje zachodzące między jej członkami. Rodzina w sposób świadomy i nieświadomy oddziałuje na osobowość dziecka, przekazuje jemu swój system wartości, tradycje, poglądy, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. Rodzina jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Pomyślny rozwój dziecka jest możliwy w prawidłowo funkcjonującej rodzinie. W przypadku jakiegokolwiek dysfunkcyjności rodziny, dziecko ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy państwa. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględniać prawo do zachowania tożsamości dziecka oraz do utrzymania kontaktów z rodzicami.

Miasto i Gmina Sztum od kilku lat podejmuje wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodziny m.in. w zakresie profilaktyki. Działaniom profilaktycznym, mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym, muszą towarzyszyć działania ukierunkowane nie tylko na dziecko, ale i na całą rodzinę. Natomiast w sytuacji, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, działania mają na celu odzyskanie przez nią funkcji wychowawczej poprzez nabycie odpowiednich kompetencji.

Podstawą działań ujętych w Programie jest:

- ❖ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ❖ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
- ❖ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ❖ Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ❖ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
- ❖ Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Regulacje prawne dotyczące rodziny i dziecka to między innymi:

- ❖ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 18);
- ❖ Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy;
- ❖ Kodeks Karny, Kodeks Cywilny, Kodeks Postępowania Cywilnego, Kodeks Pracy;
- ❖ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (art.16);
- ❖ Europejska Karta Społeczna (pkt. 16);
- ❖ Konwencja o Prawach Dziecka;
- ❖ Europejska Konwencja o Przysposobieniu Dzieci.

Dokument jest spójny z następującymi programami:

- ❖ Strategią Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście i Gminie Sztum na lata 2021-2030;
- ❖ Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta i Gminy Sztum;
- ❖ Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Programem Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Mieście i Gminie Sztum na lata 2021-2025;
- ❖ Programem Wsparcia „Rodzina 3+” w Mieście i Gminie Sztum z dnia 28 marca 2018 roku.

III. Diagnoza demograficzna i społeczna Miasta i Gminy Sztum

Miasto i Gmina Sztum leży w północnej części Polski, w województwie pomorskim, w powiecie sztumskim. Zajmuje obszar stanowiący 176,47 km², który usytuowany jest pomiędzy dwoma jeziorami: Zajezierskim i Barlewickim. W skład Miasta i Gminy Sztum wchodzi 18 sołectw, tj. Parowy, Uśnice, Barlevice, Gronajny, Sztumska Wieś, Gościszewo, Koślinka, Zajezierze, Pietrzwałd, Biała Góra, Czernin, Piekło, Kępina, Nowa Wieś, Postolin, Sztumskie Pole, Koniecwałd oraz ulica Domańskiego.

Teren Miasta i Gminy Sztum zamieszkuje 17 230 osób, w tym 8 828 kobiet i 8 402 mężczyzn (stan na dzień 31.12.2020 r.). Struktura ludności według płci jednoznacznie wskazuje na liczebną przewagę kobiet w strukturze demograficznej Miasta i Gminy Sztum. Kobiety stanowią 51% ludności. W 2020 roku teren Miasta i Gminy Sztum zamieszkiwało 3 151 osób w wieku przedprodukcyjnym, 10 195 osób w wieku produkcyjnym i 3 884 osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela nr 1. Struktura ludności w Mieście i Gminie Sztum w latach 2018-2020.

Rok	Ludność ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
2018	17 519	8 996	8 523	3 397	10 698	3 424
2019	17 405	8 924	8 481	3 171	10 436	3 798
2020	17 230	8 828	8 402	3 151	10 195	3 884

Źródło: dane Referatu Organizacyjnego i Zamówień Publicznych Urzędu Miasta i Gminy Sztum

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej określa pomoc społeczną jako jedną z instytucji polityki społecznej państwa, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie, kierując się brzmieniem ww. ustawy, udzielił w 2020 roku pomocy i wsparcia 875 osobom, co stanowi 5 % ogółu populacji Miasta i Gminy Sztum.

Pomoc społeczna udzielana jest osobom, które spełniają kryteria zapisane w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Pierwszym warunkiem jest trudna sytuacja materialna, drugim – trudna sytuacja życiowa. Do kryteriów potwierdzających trudną sytuację życiową należą: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, trudność w integracji cudzoziemców, trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe, a także klęski żywiołowe lub ekologiczne. Natomiast drugim kryterium jest kryterium dochodowe. Poniżej przedstawiono powody udzielania pomocy w latach 2018-2020.

Tabela nr 2. Powody udzielania pomocy i wsparcia rodzinom z tereny Miasta i Gminy Sztum w latach 2018-2020.

Lp.	Powód	2018		2019		2020	
		liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób
1	Ubóstwo	316	727	322	734	296	626
2	Bezrobocie	115	332	98	271	74	193
3	Niepełnosprawność	230	445	234	447	206	377
4	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gosp. domowego	133	540	146	531	132	472
5	Długotrwała lub ciężka choroba	165	344	225	485	226	457
6	Alkoholizm	54	112	52	91	53	96
7	Bezdomność	25	25	24	25	23	25
8	Potrzeba ochrony macierzyństwa	26	131	37	191	31	177
9	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	9	20	30	5	8
10	Przemoc w rodzinie	7	29	5	18	5	17
11	Narkomania	4	4	7	7	6	9
12	Sieroctwo	1	3	2	6	3	5
13	Wielodzietność	19	103	23	136	27	165
14	Zdarzenie losowe	4	8	3	10	2	6
15	Potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane MGOPS w Sztumie

Najczęstszymi przyczynami korzystania ze świadczeń Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sztumie w 2020 roku było ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Natomiast od 2018 roku jako czwartą najczęstszą przyczyną udzielania pomocy i wsparcia jest bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, która plasuje się wyżej aniżeli bezrobocie.

W rodzinach, w których głównym problemem jest bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie oferuje wsparcie w prawidłowym rozwoju dziecka, a także

w zaspokajaniu niezbędnych jego potrzeb, co umożliwi pozostawienie dziecka w rodzinie biologicznej. W tym celu rodzina może skorzystać m.in. ze wsparcia asystenta rodziny oraz specjalistów (pracownika socjalnego, prawnika, psychologa lub terapeuty ds. uzależnień).

Tabela nr 3. Rodziny korzystające z pomocy MGOPS w Sztumie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2018-2020.

	2018	2019	2020
Liczba rodzin, w tym	133	146	132
- rodziny niepełne	60	72	63
- rodziny wielodzietne	53	35	37
Liczba osób w rodzinie	540	531	472

Źródło: dane MGOPS w Sztumie

Kolejnym z głównych powodów dezintegracji rodziny jest również bezrobocie. Jest to zjawisko społeczne, które polega na niepodejmowaniu zatrudnienia przez część zdolnych do pracy osób z różnych powodów. Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2020 roku wynosiła na terenie Polski - 6,2 %, w województwie pomorskim- 5,9 %, natomiast w powiecie sztumskim - 9,1 %. Porównując dane z poprzednich lat widoczny jest wyraźny wzrost procentowy osób bezrobotnych zarówno w Polsce, jak i w województwie pomorskim oraz w powiecie sztumskim. Liczba osób bezrobotnych z terenu Miasta i Gminy Sztum zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sztumie zs. w Dzierzgoniu na dzień 31.12.2020 roku stanowiła 1052 osoby, w tym długotrwale bezrobotne były 443 osoby, zaś z prawem do zasiłku 242 osoby.

Do negatywnych ekonomicznych i społecznych skutków bezrobocia należą:

- ❖ pogorszenie sytuacji materialnej;
- ❖ pogorszenie stanu zdrowia;
- ❖ pogorszenie relacji wewnątrz rodziny;
- ❖ wzrost zachowań patologicznych, tj. alkoholizm i przemoc.

Tabela nr 4. Stopa bezrobocia w % w latach 2018-2020.

Rok	Polska	województwo pomorskie	powiat sztumski
2018	5,8	4,9	9,7
2019	5,2	4,5	8,4
2020	6,2	5,9	9,1

Źródło: dane PUP w Sztumie zs. w Dzierzgoniu.

Kolejnym znaczącym czynnikiem, mającym nieustannie negatywny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny, jest uzależnienie od alkoholu. Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sztumie wynika, iż w 2020 roku odnotowano 38 zgłoszeń o leczenie odwykowe, natomiast w 2019 - 35, a w 2018 - 42 zgłoszenia.

Tabela nr 5. Podejmowane przez MGOPS w Sztumie działania w zakresie wsparcia osób uzależnionych od alkoholu w latach 2018-2020.

	2018	2019	2020
Liczba osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	42	35	38
Liczba wydanych opinii przez biegłych lekarzy dot. stopnia uzależnienia	7	4	9
Liczba osób skierowanych do sądu celem ustalenia formy leczenia odwykowego	15	10	15
Liczba osób, z którymi członkowie GKRPA w Sztumie przeprowadzili rozmowy motywujące do podjęcia leczenia odwykowego	72	28	36

Źródło: dane MGOPS w Sztumie

Istotnym czynnikiem wpływającym również na nieprawidłowe funkcjonowanie rodzin jest przemoc domowa. Według danych posiadanych przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Sztumie, powołany na mocy ustawy z dnia 29 lipca 2009 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w roku 2018 wdrażana była procedura Niebieskie Karty w 60 rodzinach, natomiast w następnych latach jej liczba wzrosła.

Tabela nr 6. Liczba założonych Niebieskich Kart oraz posiedzeń grup roboczych w latach 2018-2020.

	2018	2019	2020
Niebieska Karta	60	76	76
Posiedzenia grup roboczych	130	255	232

Źródło: dane Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Sztumie

Konsekwencją powyższych problemów, które dotyczą rodziny dysfunkcyjne jest rozwój rodzin zastępczych, które stwarzają dzieciom warunki do prawidłowego rozwoju. Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie wynika, iż na terenie powiatu sztumskiego w 2018 roku w 82 rodzinach/placówkach przebywało 181 dzieci, w 2019 roku w 73 rodzinach/placówkach 160 dzieci, natomiast w 2020 roku w 76 rodzinach/placówkach znajdowało się 167 dzieci.

Tabela nr 7. Struktura rodzin zastępczych w powiecie sztumskim w latach 2018-2020.

Forma rodzinnej pieczy zastępczej	2018		2019		2020	
	Liczba dzieci	Liczba rodzin/placówek	Liczba dzieci	Liczba rodzin/placówek	Liczba dzieci	Liczba rodzin/placówek
Rodziny spokrewnione	49	34	42	30	40	30
Rodziny niezawodowe	42	26	32	22	42	27
Rodziny zawodowe	43	13	41	13	34	12
Rodziny zawodowe specjalistyczne	2	2	2	2	2	1
Rodziny zawodowe pogotowia rodzinne	2	2	1	1	1	1
Rodzinne domy dziecka	18	3	19	3	24	3
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	25	2	23	2	24	2
Razem	181	82	160	73	167	76

Źródło: dane PCPR w Sztumie

W roku 2020 z terenu Miasta i Gminy Sztum w pieczy zastępczej przebywało 35 dzieci (o 2 dzieci więcej aniżeli w 2019 roku), w tym 13 osób w rodzinach zastępczych spokrewnionych, 1 osoba w rodzinie niezawodowej, 5 osób w rodzinach zawodowych, 1 osoba w rodzinie zawodowej/pogotowiu opiekuńczym, 1 osoba w rodzinnym domu dziecka oraz 14 osób w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Jak wynika z powyższej analizy umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej w latach 2019 - 2020 miało tendencję zwyżkową i jest to zjawisko niepokojące. Nadal stosunkowo mało dzieci wraca z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych. Są to dzieci z rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które nie współpracują w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, a także z rodzin, w których występuje uzależnienie od alkoholu i przemoc.

Wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych skorelowany jest ze wzrostem wydatków ponoszonych na przedmiotowy cel. W 2020 roku odpłatność za dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych wyniosła 85 133,86 zł, zaś za pobyt w Domu Dziecka wyniosła 136 653,61 zł. W kolejnym latach przewidywany jest wzrost wydatków związany m.in. ze wzrostem kosztów prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz wydatków ponoszonych przez rodziny zastępcze.

Przeprowadzona diagnoza dotycząca dysfunkcyjności rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo - wychowawczych została dokonana w oparciu o dane Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sztumie, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie i Powiatowego Urzędu Pracy w Sztumie zs. w Dzierzgoniu. Na podstawie dokonanej analizy oraz świadczonej przez MGOPS w Sztumie pracy socjalnej można stwierdzić, iż istnieje zagrożenie, że działania podejmowane w środowisku lokalnym przez instytucje pomocy społecznej okażą się niewystarczające, m.in. z uwagi na brak współpracy ze strony rodziny oraz dotyczące ją problemy.

IV. Wspieranie rodziny i pieczy zastępcza

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu to system zaplanowanych działań, które mają pomóc rodzinom przywrócić zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania te wspomagają rodziców, mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, w taki sposób, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko zostałoby umieszczone w pieczy zastępczej. Rodziny zagrożone kryzysem są stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także – w razie potrzeby – przez policję i kuratorów sądowych. Pomoc rodzinie realizowana jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi oraz poprzez organizowanie spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia.

W Mieście i Gminie Sztum zadania w obszarze rodziny i pomocy dziecku w rodzinie ujęte są również w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Programie Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Mieście i Gminie Sztum na lata 2021-2025. Program określa szczegółowe zadania ukierunkowane na rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie, doskonalenie kadr zajmujących się diagnozowaniem i pomocą osobom dotkniętym tym problemem oraz edukację i profilaktykę mieszkańców Miasta i Gminy Sztum.

Nadmienić należy, iż w strukturach Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sztumie od 2013 roku działa aktywnie Klub Integracji Społecznej. Działalność Klubu obejmuje wszechstronnym, dobrowolnym i bezpłatnym wsparciem osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej oraz zagrożone wykluczeniem społecznym z terenu Miasta i Gminy Sztum. Klub Integracji Społecznej oferuje m.in. uczestnictwo w grupie wsparcia prowadzonej przez pracownika socjalnego, spotkaniach indywidualnych i grupowych z doradcą zawodowym i psychologiem oraz zajęciach edukacyjnych. Podejmowane w ramach Klubu działania mają na celu wymianę doświadczeń uczestników, diagnozowanie preferencji zawodowych, określanie potrzeb i trudności emocjonalnych, wzmocnienie samooceny i motywacji do podejmowania działań społeczno – zawodowych, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.

Ponadto na terenie Miasta i Gminy Sztum od kwietnia 2018 roku do września 2020 roku realizowany był projekt „RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – rozwój usług społecznych w gminie Sztum” w ramach RPO WP 2014-2020. Rodziny w ramach projektu mogły skorzystać m. in. ze wsparcia asystenta rodziny, rodziny wspierającej, animatora społecznego oraz specjalistów w punkcie konsultacyjnym poradnictwa rodzinnego (usługi mediatora, psychologa, radcy prawnego i terapeuty), a także uczestniczyć w szkole dla rodziców. Kontynuacją powyższego wsparcia jest realizacja od grudnia 2020 roku projektu pn. „Siła Współpracy – rozwój usług społecznych w Mieście i Gminie Sztum” współfinansowanego również z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPO WP 2014-2020. Projekt skierowany jest do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodzin. Celem projektu jest zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych na obszarze Miasta i Gminy Sztum.

Dodatkowo realizacja Programu Wsparcia „Rodzina 3+ pozwala na promowanie i kreowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej, wzmocnienie jej kondycji oraz zwiększenie

szans życiowych i rozwojowych dzieci i młodzieży. Do końca grudnia 2020 roku wydano łącznie 2814 kart dla 841 rodzin.

Ponadto rodzinie zagrożonej wykluczeniu społecznemu Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie zapewnia wsparcie pozwalające na nabycie odpowiednich umiejętności i kompetencji, które polega w szczególności na:

- ❖ analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- ❖ wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- ❖ rozwijaniu umiejętności opiekuńczo– wychowawczych rodziny;
- ❖ podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- ❖ pomocy w integracji rodziny;
- ❖ przeciwdziałaniu wykluczeniu i degradacji społecznej rodziny;
- ❖ dążeniu do reintegracji rodziny.

Rodzina może otrzymać wsparcie m.in. asystentów rodziny, rodzin wspierających oraz innych podmiotów lub instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Wspieranie rodziny prowadzone jest w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

1. Praca z rodziną biologiczną

Działania podejmowane w ramach reintegracji rodziny dotyczą różnych sfer jej funkcjonowania, zaś wprowadzane zmiany wymagają czasu na ich utrwalenie, dlatego jest to proces długotrwały. Reintegracja odwołuje się do kompetencji całej rodziny, wykorzystując jej potencjał i siły, a korzyści, które z niej wynikają odczuwalne są dla każdego z jej członków. Wszyscy członkowie rodziny powinni być aktywnymi uczestnikami procesu, a osoby znaczące dla rodziny traktowane jako partnerzy w procesie pomagania. Szansa na zmianę i reintegrację rodziny jest największa, gdy kryzys w rodzinie, będący powodem umieszczenia dziecka w placówce, nie przyjął postaci trwałej zmiany a rodzina nie zdażyła pogodzić się ze stratą dziecka. Im czas pomiędzy objęciem dziecka opieką zastępczą a rozpoczęciem reintegracji jest krótszy, tym większe są szanse na jej pozytywny przebieg.

W sytuacji, kiedy dzieci pozostają pod opieką rodziny zastępczej bądź placówki opiekuńczo-wychowawczej, niezbędna jest praca z rodziną biologiczną. Ma ona na celu motywowanie rodziców biologicznych do podejmowania działań, które poprawiłyby jakość życia rodziny, w tym warunki mieszkaniowe, a tym samym prowadziłyby do powrotu małoletnich do domu rodzinnego.

2. Asystent rodziny

Asystentura rodziny pełni ważną rolę w systemie wspierania rodziny. Asystent rodziny jest pomocnikiem pracownika socjalnego, jego wsparciem w wykonywaniu wzmożonej pracy socjalnej z rodziną borykającą się z trudnościami wychowawczymi. Celem pracy asystenta jest odzyskanie przez rodziców kontroli nad własnym życiem, która pozwala im być samodzielnym oraz tak wypełniać rolę rodzica, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i rozwojowi dzieci.

Obszar współpracy asystenta z rodziną obejmuje w szczególności kształtowanie i podniesienie kompetencji rodziców w zakresie:

- ❖ wychowywania i opieki nad dziećmi;
- ❖ dbania o zdrowie;
- ❖ prowadzenia gospodarstwa domowego;
- ❖ rozwiązywania codziennych problemów socjalnych;
- ❖ dążenia do reintegracji społecznej.

Natomiast głównym zadaniem asystenta rodziny jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny biologicznej oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie.

Asystent rodziny kierowany jest do pracy z rodzinami, która wymaga wsparcia zewnętrznego, mającego na celu osiągnięcie przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo - wychowawczych. Praca asystenta ma charakter kompleksowy. Osoba zatrudniona na w/w stanowisku w pierwszej kolejności powinna zadbać o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych rodzin- mieszkaniowych, materialnych, zdrowotnych. Dodatkowo asystent rodziny pomaga w rozwiązywaniu problemów pojawiających się w rodzinie, m.in. emocjonalnych czy interpersonalnych. Asystent rodziny ma również za zadanie motywowanie członków rodziny do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, kontynuowania i podejmowania nauki, zachęcanie do podjęcia zatrudnienia. Intensywna praca asystenta z rodziną jest realizowana również w przypadku czasowego umieszczenia przez sąd dziecka w pieczy zastępczej. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z rodziną biologiczną, ale także z rodziną zastępczą oraz koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie w 2020 roku zatrudniał trzech asystentów rodziny, w tym jednego na podstawie umowy o pracę. Wsparciem objętych zostało łącznie 31 rodzin (77 dzieci) przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

W związku z ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” zwiększyła się rola asystenta rodziny, który od 2017 roku ma za zadanie również koordynowanie poradnictwa dla rodzin z dziećmi, u których stwierdzono ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Zakres poradnictwa obejmuje przewyżczanie trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, wsparcie psychologiczne, pomoc prawną, dostęp do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. W tym przypadku koordynacja asystenta polega na opracowywaniu wspólnie z rodzicami katalogu możliwego do uzyskania wsparcia oraz zastępowaniu ich przez asystenta w załatwianiu różnych spraw, na żądanie rodziców, na podstawie upoważnienia.

3. Rodziny wspierające

W celu wspierania rodzin, w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- ❖ opiece i wychowaniu dziecka;
- ❖ prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- ❖ kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

W 2020 roku na terenie Miasta i Gminy Sztum 2 rodziny pełniły funkcję rodziny wspierającej, której zadaniem była pomoc innym rodzinom w przewyżczaniu trudności opiekuńczo-wychowawczych oraz współpraca z asystentem rodziny.

Rodzina wspierająca to rodzina zaprzyjaźniona, która pomaga rodzinie potrzebującej pomocy w funkcjonowaniu. Pokazuje jak spędzać czas z dziećmi, jak radzić sobie z problemami dnia codziennego, pomaga w opiece nad dzieckiem i jego wychowaniu, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, uczy w jaki sposób wzajemnie się komunikować bez krzyku i przemocy oraz gdzie szukać pomocy. Rodzina przeżywająca trudności może obserwować

pozytywne wzorce, właściwe relacje wewnątrzrodzinne i w ten sposób czerpać wiedzę, jak prawidłowo realizować rolę rodzica czy opiekuna.

Rodzina wspierająca powinna współpracować z asystentem rodziny i pracownikiem socjalnym. Pełnienie roli rodziny wspierającej jest nieodpłatne. Jednakże gmina ma obowiązek zawrzeć umowę z rodziną, w której zostaną zdefiniowane koszty, które podlegają zwrotowi. Zgodnie z art. 30 ustawy o wspieraniu rodziny, rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego wywiadu środowiskowego.

4. Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej

Zadania gminy w zakresie ustawowym obejmują współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej jest zadaniem własnym gminy. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- ❖ 10 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- ❖ 30 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- ❖ 50 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Zgodnie z ww. ustawą gmina poniosła w 2020 roku odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w łącznej kwocie 221 787,47 zł (w tym kwotę 85 133,86 zł za pobyt dzieci w pieczy zastępczej oraz kwotę 136 653,61 zł za pobyt dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej).

Wobec powyższego działania wspierające w utrzymaniu pełnej rodziny wskazane są zarówno ze względów społecznych, jak i ekonomicznych, gdyż służą obniżeniu kosztów gminy związanych z pobytym dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Prowadzenie profilaktycznych działań wspierających dziecko w rodzinie jest zatem formą pomocy tańszą i bardziej skuteczną.

V. Cele i oczekiwane rezultaty

Gminny Program Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022- 2024 zakłada tworzenie sprzyjających warunków do poprawy funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dezintegracji rodzin i promowanie wzmocnienia funkcji życiowych rodzin i stylu ich życia.

Celem głównym Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024 jest skuteczny system opieki nad dzieckiem i rodziną sprzyjający właściwemu jej rozwojowi w Mieście i Gminie Sztum.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

I. Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym:

- ❖ prowadzenie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (m.in. psycholog, psychiatra, radca prawny);
- ❖ organizowanie specjalistycznego wsparcia dla rodziców obejmującego kształtowanie i rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych i społecznych w celu wzmocnienia poczucia odpowiedzialności za własną sytuację życiową i los swoich dzieci;
- ❖ realizacja wsparcia asystenta rodziny;
- ❖ promocja wsparcia rodzin wspierających;
- ❖ wspieranie w zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci i rodzin poprzez świadczenia pieniężne i niepieniężne (w tym praca socjalna oraz objęcie dożywianiem uczniów z placówek oświatowych z terenu Miasta i Gminy Sztum w ramach Wieloletniego Programu Oślonowego w zakresie dożywiania „ Posiłek w szkole i w domu na lata 2019-2023”);
- ❖ upowszechnianie informacji dotyczących możliwości skorzystania z Programu Wsparcia „Rodzina 3+” w Mieście i Gminie Sztum oraz z Programu Rządowego 500+, który w znacznym stopniu poprawia sytuację finansową osób wychowujących dzieci.

II. Ograniczanie sytuacji kryzysowych w rodzinach dysfunkcyjnych, w tym:

- ❖ prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;
- ❖ praca socjalna;
- ❖ zabezpieczenie środków finansowych na pobyt dzieci w pieczy zastępczej;
- ❖ pomoc rodzinom, w których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej w stworzeniu odpowiedniego środowiska wychowawczego w celu umożliwienia powrotu do rodzin biologicznych;
- ❖ organizowanie różnorodnych form edukacyjnych dla rodziców i dzieci;
- ❖ realizacja wsparcia asystenta rodziny;
- ❖ promowanie zdrowego trybu życia, w tym zapobieganie uzależnieniom od środków psychoaktywnych, w szczególności poprzez profilaktykę, edukację oraz wczesną interwencję w rodzinach zagrożonych uzależnieniami.

III. Usprawnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze, w tym:

- ❖ wzmocnienie współpracy pracowników socjalnych i asystenta rodziny na rzecz rodziny z pedagogami, kuratorami i innymi specjalistami;
- ❖ motywowanie członków rodziny do podjęcia działań na rzecz ograniczenia bądź niwelowania własnych dysfunkcji (np. podjęcie terapii leczenia uzależnień-współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, udział osób stosujących przemoc w rodzinie w programie korekcyjno-edukacyjnym-współpraca z policją i Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym);
- ❖ organizowanie spotkań podmiotów działających na rzecz rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w zakresie problematyki rodziny;
- ❖ organizowanie szkoleń dla pracowników zatrudnionych w podmiotach działających na rzecz rodziny.

IV. Zwiększenie świadomości rodzin w zakresie oferowanych form wsparcia, w tym:

- ❖ promocja realizowanych zadań na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;
- ❖ angażowanie rodzin do udziału w projektach, szkoleniach i warsztatach kształtujących umiejętności planowania swojej przyszłości zawodowej i osobistej oraz motywujących do podjęcia pracy w oparciu o własne zasoby.

Oczekiwane rezultaty prowadzonych działań:

- ❖ zapewnienie profesjonalnej pomocy dziecku i rodzinie;
- ❖ podniesienie poziomu kompetencji pracowników zatrudnionych w podmiotach działających na rzecz rodziny;
- ❖ wzrost kompetencji opiekuńczo - wychowawczych w rodzinach dysfunkcyjnych;
- ❖ podniesienie świadomości z zakresu planowania i funkcjonowania rodziny;
- ❖ zmniejszenie liczby rodzin dysfunkcyjnych;
- ❖ ograniczenie liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- ❖ zwiększenie liczby dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej.

Adresatami niniejszego Programu są:

- ❖ rodziny dysfunkcyjne, korzystające z pomocy społecznej;
- ❖ rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niezaradne życiowo;
- ❖ rodziny żyjące w niedostatku materialnym i rodziny bezrobotne;
- ❖ rodziny dotknięte uzależnieniem i przemocą;
- ❖ rodziny z dziećmi zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

VI. Zasoby instytucjonalne

Na terenie Miasta i Gminy Sztum podmiotem właściwym do realizacji zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodzin jest Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie.

Natomiast do instytucji i organizacji, które powinny współpracować ze sobą w realizacji Programu należą:

- ❖ Urząd Miasta i Gminy Sztum;
- ❖ Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie;
- ❖ Sąd Rejonowy w Kwidzynie – kuratorzy;
- ❖ Placówki oświatowe z terenu Miasta i Gminy Sztum;
- ❖ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sztumie;
- ❖ Komenda Powiatowa Policji w Sztumie;
- ❖ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sztumie;
- ❖ Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Sztumie;

- ❖ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie;
- ❖ Powiatowy Urząd Pracy w Sztumie zs. w Dzierzgoniu;
- ❖ Placówki ochrony zdrowia z terenu Miasta i Gminy Sztum;
- ❖ Organizacje pozarządowe;
- ❖ Parafie z terenu Miasta i Gminy Sztum.

Dodatkowo w ramach zasobów instytucjonalnych na terenie Miasta i Gminy Sztum funkcjonują dwa punkty konsultacyjne, tj.:

- ❖ Punkt Konsultacyjny Krokus w Sztumie działający przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sztumie. Specjalistyczne poradnictwo udzielane jest od 1998 roku osobom i rodzinom, które mają trudności lub potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Korzystanie z poradnictwa nie jest uzależnione od wysokości dochodu, ponieważ świadczone jest ono bez względu na jego wysokość. Wsparcie w punkcie świadczą m.in. prawnik, psycholog, terapeuta ds. uzależnień oraz psycholog dziecięcy.
- ❖ Punkt Konsultacyjny Poradnictwa Rodzinnego. W ramach projektu partnerskiego pn. „RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – rozwój usług społecznych w gminie Sztum” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPO WP 2014-2020, przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Sztumie w 2018 roku utworzony został Punkt Konsultacyjny Poradnictwa Rodzinnego. Zakres jego działalności obejmuje przede wszystkim udzielanie indywidualnych porad i konsultacji w zakresie rozwiązywania problemów w rodzinie. Wsparcie w punkcie świadczą m.in. prawnik, psycholog i mediator.

VII. Finansowanie Programu

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022-2024 będzie odbywać się w ramach środków budżetu gminy Sztum, budżetu państwa oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

VIII. Realizacja i monitorowanie Programu

Koordynatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022-2024 jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie. Program ten będzie realizowany na terenie Miasta i Gminy Sztum w latach 2022- 2024. Stopień realizacji

założonych celów i rezultatów przedstawiany będzie w sporządzanej ocenie zasobów pomocy społecznej oraz sprawozdaniu merytorycznym, w tym na podstawie danych statystycznych uzyskanych od partnerów wspierających realizację poszczególnych celów założonych w Programie.

W terminie do 31 marca każdego roku Burmistrz Miasta i Gminy Sztum składał będzie Radzie Miejskiej w Sztumie roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawiał będzie potrzeby związane z realizacją zadań. Dodatkowo sporządzone zostaną również sprawozdania rzeczowo - finansowe z zakresu wspierania rodziny, które przekazane zostaną wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

IX. Podsumowanie

Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022- 2024 jest stworzenie optymalnych warunków do poprawy jakości życia rodzin z dziećmi z terenu Miasta i Gminy Sztum. Wspieranie rodzin będzie miało charakter zarówno prewencyjny, jak i naprawczy. Efektem działań będzie lepiej funkcjonująca rodzina, która samodzielnie rozwiązuje własne problemy. Stan ten zostanie osiągnięty, gdy rodzina otrzyma kompleksowe, interdyscyplinarne wsparcie przy jednoczesnym wykorzystaniu własnych zasobów. Każda rodzina znajduje się w innej sytuacji, posiada własny potencjał i od tego zależy, jak intensywnego wymaga wsparcia. Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sztumie nieustannie poszukuje nowych metod pracy z rodziną, których celem jest pobudzanie aktywności i rozbudzanie potrzeb rodzin, do których skierowany jest Program, w szczególności do osób z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.

Skuteczność realizacji Programu w dużym stopniu uzależnione jest od współpracy wszystkich służb działających na rzecz dziecka i rodziny. Od zintegrowania działań zależeć bowiem będzie zminimalizowanie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Współdziałanie wszystkich instytucji, a przede wszystkim chęć zmiany w rodzinach dysfunkcyjnych, może zapewnić dzieciom pozostanie w rodzinach biologicznych, w których dzieci powinny mieć możliwość prawidłowego rozwoju.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Celem Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum na lata 2022-2024 jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji, a związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci. Istotne są również działania profilaktyczne w celu promowania społecznie pożądanego modelu rodziny. Program stanowi kontynuację realizowanego w latach 2019-2021 Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Mieście i Gminie Sztum.